

CZU: 37.013.43:316.72

[https://doi.org/10.59295/sum9\(169\)2024_14](https://doi.org/10.59295/sum9(169)2024_14)

ALFABETIZAREA CULTURALĂ, PREMISĂ ÎN FORMAREA COMPETENȚEI INTERCULTURALE LA VIITOARELE CADRE DIDACTICE

Olga DICUSARĂ,*Universitatea de Stat din Moldova*

Educația interculturală este un domeniu de cunoaștere multi- și interdisciplinar extrem de complex, care are ca priorități fundamentale modelarea personalității umane în sensul înțelegerii, acceptării și valorificării personale a diferențelor culturale, etnice, religioase sau rasiale. În cadrul actualului peisaj european de imigrare și schimbare continuă, fluiditatea și retorica construcției identității necesită o educație pentru cetățenie care să se poată adapta acestui proces dinamic.

Ne propunem să abordăm în acest articol alfabetizarea culturală care include un set de valori și dispoziții dezvoltate prin dialog și argumentare constructivă cu oameni, care reprezintă diferite identități culturale; include un set de aptitudini esențiale ale unui cetățean al secolului al XXI-lea în orice parte a lumii de astăzi, fiind o premisă a dezvoltării competenței interculturale la viitoarele cadre didactice.

Cuvinte-cheie: *educație interculturală, alfabetizare culturală, dialog intercultural, competență interculturală, diversitate socială, cadre didactice, studenți.*

CULTURAL LITERACY, PREMISED IN THE TRAINING OF INTERCULTURAL COMPETENCE FOR FUTURE TEACHERS

Intercultural education is an extremely complex multi- and interdisciplinary field of knowledge, which has as its fundamental priorities the shaping of the human personality in the sense of understanding, acceptance and personal valorization of cultural, ethnic, religious or racial differences. Within the current European landscape of immigration and continuous change, the fluidity and rhetoric of identity construction requires a citizenship education that can adapt to this dynamic process.

We aim to address in this article cultural literacy which includes a set of values and dispositions developed through dialogue and constructive argumentation with people who represent.

Keywords: *intercultural education, cultural literacy, intercultural dialogue, intercultural competence, social diversity, teachers, students.*

Introducere

Diversitatea este un fenomen indispensabil, inevitabil a unei lumi în continuă schimbare, fiind tot mai des și asiduu abordată din varii perspective: socială, culturală, economică, educațională etc. Este, practic, imposibil să trăim într-o lume “mono”, cu spațiile culturilor închise, neamestecate, hiperprotejate, deoarece lumea reală este de fapt o lume a omogenității, o lume mozaicată, paradoxală, cu diferențe și specificități particulare. Acest fapt este determinat, în primul rând, de efectele fenomenului globalizării, pe care M. Malița îl descrie astfel: „peste planetă sunt aruncate plase care o strâng ca și cum ar apăra-o de dezintegrare. Una este a comunicării instantanee, alta a informației nelimitate, alta financiar-bancară și a economiei globale; o rețea se referă la ecologie, alta este a instituțiilor politice și de securitate, a problematicei comune, toate suprapuse pe vechea rețea a oamenilor de știință și pe cea străveche a idealului universal. Numim strângerea planetei în năframe și năvoduri - *globalizare*” [apud 12, p. 4].

Concept și argument

Numeroase studii evidențiază că problematica lumii contemporane include un șir de aspecte: discriminări (rasism, apartheid, sexism), sărăcia, mizeria și foametea, terorismul internațional, războaie interetnice și pe teme religioase, trafic de persoane și vicii distrugătoare ale vieții umane, poluarea mediului, dezarma-

rea, șomajul, sclavia camuflată. Oriunde s-ar manifesta una dintre problemele indicate, vor produce un impact negativ asupra tuturor popoarelor lumii, dat fiind faptul că societatea actuală se evidențiază prin:

- caracter universal - nici o țară sau regiune nu se poate plasa în afara acestei problematici;
- caracter global - afectează toate sectoarele vieții sociale;
- evoluție rapidă și imprezvizibilă – oamenii sunt puși în fața unor situații complexe pentru care nu au metode de abordare sau soluții adecvate;
- caracter pluridisciplinar – fiecare problemă are conexiune cu celelalte;
- caracter prioritar și presant – pentru soluționarea problemelor sunt necesare răspunsuri prompte, ingeniozitate și eforturi financiare importante [2, p. 9].

În fața acestor imperative ale lumii contemporane, trebuie să fim capabili să recunoaștem că soluționarea acestor probleme este legată de filozofia educației, de politicile educaționale ale statelor lumii, iar școala de azi trebuie să facă față acestor provocări.

Ținem să evidențiem că responsabilii educației din diferite țări se plasează pe două poziții diferite:

- pe poziția celor sceptici, unde școala este văzută în declin, sistemele educative nemaifiind capabile să pregătească lumea de mâine;
- pe poziția specialiștilor optimiști care susțin că școala dispune de resursele necesare pentru constituirea viitorului, fiind însă nevoie să își adapteze serviciile educaționale la exigențele dezvoltării lumii contemporane.

Rolul pozitiv al educației e susținut de I. Jinga, pentru care educația devine „un instrument de îmbunătățire a condițiilor umane, punând în mișcare mecanisme și structuri sociale, politice și pedagogice” [9, p. 221]. Structurile sociale modifică fundamental raporturile umane, educația fiind accesibilă tuturor, dând șanse egale de dezvoltare fiecăruia. Individul nu mai este considerat doar un obiect pasiv asupra căruia se acționează, ci este un partener activ la propria formare.

E. Păun ne propune o abordare a educației „prin grila postmodernității”, care aduce „o viziune mai proaspătă și mai puțin canonizată asupra educației”. Omul este o ființă culturală și, în consecință una educabilă, permeabilă la contactele, dialogurile și influențele culturale [13]. Iar prin educație, are loc procesul de transformare a ființei umane (umanizare), de socializare și enculturalizare, fiind introdus în universul valorilor umane cu scopul acceptării lor, transformării lor în bunuri proprii până la nivelul de creare de noi valori.

E. Păun menționează că educația în postmodernitate este mai preocupată de „problemele valorii, de concilierea pluralității de valori cu universalitatea acestora, de ierarhizări și mai ales de procesualitatea valorii, de accesul subiectului la valoare” [13, p. 80].

În același context de abordare, R. Iucu și M. Manolescu susțin că „educația trebuie raportată azi la mize psihologice, culturale, economice, sociale. Finalitatea sa ultimă este găsirea formelor de libertate, egalitate, solidaritate, demnitate, prosperitate în societatea post-modernă” [7, p. 25].

Societatea contemporană marcată de un dinamism accentuat sub aspectul schimbărilor generează în permanență noi exigențe, noi provocări, cărora educația trebuie să le facă față, prin structură, obiective, conținuturi și modalități de realizare. În acest context, evidențiem că sistemul educațional depinde de sistemul social în care se integrează, iar educația trebuie să fie în pas cu progresul general și chiar să depășească mersul celorlalte sectoare ale vieții sociale.

Evidențiem astfel, că educația este un domeniu cheie prin care incluziunea, toleranța și respectul pentru diversitate poate fi dezvoltat. Consiliul Europei și Uniunea Europeană participă activ prin convențiile, declarațiile, recomandările de politici, programe și proiecte destinate copiilor și tinerilor în promovarea culturii, identității și valorilor democratice, inclusiv educarea acestora pentru a se confrunta cu diferențele culturale.

Discursurile organizațiilor internaționale în domeniul politicilor educaționale demonstrează rolul crucial al schimbării înțelegerii „responsabilității sociale” în lumea contemporană. Responsabilitatea socială construiește punți între diferite culturi și menține comunicarea lor vie, transformând pasivitatea în activitate și creând condiții de viață, lucrând împreună pentru bunăstare în viitor.

Responsabilitatea socială este una dintre cele mai importante componente ale alfabetizării culturale. Dar, interrelația dintre alfabetizarea culturală și responsabilitatea socială nu sunt clar definite în politica

educațională. Aceasta se datorează faptului că înțelegerea alfabetizării culturale se schimbă foarte rapid, în funcție de schimbările din lume, apariția de noi sisteme sociale, culturale și provocările de ordin economic. În plus, responsabilitatea socială este piatra de temelie a alfabetizării culturale, învățarea, dezvoltarea și utilizarea abilităților de participare a cetățeniei în viața de zi cu zi, subliniind nu numai dimensiunea rațională, ci și pe cea emoțională.

În educație sunt utilizate diferite concepte legate de cultura învățării - *conștientizarea culturală* (sensibilitatea la asemănările și diferențele care există între diferite culturi și utilizarea acestei sensibilități într-un mod eficient), *competența culturală* (capacitatea de a participa etic și eficient în medii interculturale personale și profesionale), *alfabetizare culturală* (abilitatea de a înțelege și de a participa fluent la o anumită cultură, de a reflecta critic asupra și, dacă este necesar, de a aduce schimbări în ea).

Conceptul de „alfabetizare” în sine s-a schimbat de-a lungul timpului, de la așteptările normative despre citirea și scrierea tipărite, în concepte despre „practica socială” și „citirea lumii”.

Pentru prima dată termenul de *alfabetizarea culturală* este definit de educatorul și criticul literar american E. D. Hirsch în 1988, care se referea la capacitatea de a înțelege și de a participa fluent la o anumită cultură și la cunoștințele pe care trebuie să le dețină persoanele cu referire la o serie de fapte culturale semnificative. Așa cum oamenii alfabetizați sunt fluenți în citit și scris, oamenii alfabetizați din punct de vedere cultural trebuie să cunoască moștenirile lor culturale, istoria, literatura, arta, politica ș.a.

Dacă inițial, termenul se referea la un ansamblu de cunoștințe, considerate mai târziu drept abilități de comunicare culturală, capacitatea de a înțelege și de a participa fluent la o anumită cultură, astăzi *alfabetizarea culturală* este mai mult legată de acțiunile în comun pentru a trăi împreună cu cei „care sunt diferiți”, crearea culturii de dialog și empatie.

Deseori însă, alfabetizarea culturală se reduce la competențe de comunicare interculturală axate pe tolerarea și respectarea culturii etnice a celuilalt. În schimb, ar trebui să depășească aceste îndatoriri morale universale și să se concentreze pe implementarea efectivă a acelor competențe care implică participarea la procese de negociere, îngrijire și înțelegere [11].

Dialogul intercultural este definit ca un schimb deschis de opinii, pe baza înțelegerii și respectului reciproc, între indivizi sau grupuri care se percep ca având afiliere culturale diferite de la fiecare. Este nevoie de libertatea și capacitatea de a se exprima, precum și dorința și capacitatea de a asculta opiniile altora.

Dialogul intercultural încurajează implicarea constructivă în privința diviziunilor culturale percepute, reduce intoleranța, prejudecățile și stereotipurile și contribuie la integrarea politică, socială, culturală și economică și la coeziunea societăților diverse din punct de vedere cultural, promovează egalitatea, demnitatea umană și un sentiment de scop comun. Acesta își propune să dezvolte o înțelegere mai profundă a diferitelor viziuni și practici asupra lumii, pentru a crește cooperarea și participarea (sau libertatea de a face alegeri), pentru a permite creșterea personală și transformarea, promovând respectul pentru celălalt.

Deci, *alfabetizarea culturală* este mai degrabă în centrul dialogului intercultural și al înțelegerii reciproce, o practică socială care este inerent dialogică, bazată pe învățarea și dobândirea de cunoștințe prin empatie, toleranță și incluziune în interacțiunea cu ceilalți [14].

Învățarea interculturală este procesul de dobândire a abilităților și cunoștințelor necesare pentru a funcționa eficient în situații interculturale. Învățarea interculturală este un proces dinamic care are loc de-a lungul vieții, iar prin procesul de învățare interculturală, oamenii își pot îmbunătăți *competența interculturală*.

În acest context, Milton J. Bennett [8, p. 19] a evidențiat șase stadii ale învățării interculturale, pe care le prezentăm grafic în Figura 1.

Stadiile etnocentrice încep cu o situație de negare a existenței altor perspective asupra realității, se caracterizează printr-o izolare de alteritate, fie prin inexistența contactului cu alte grupuri, fie prin refuzul acestuia și segregarea de grupurile percepute ca diferite.

Cel de-al doilea stadiu reprezintă reacția de apărare. Diferența față de alte grupuri este percepută ca o amenințare, din moment ce poate pune la îndoială unicitatea viziunii proprii, și deținerea unor adevăruri absolute. Una din strategiile de a face față acestui stadiu este fabricarea de stereotipuri negative privind grupurile percepute ca diferite, ceea ce poate conduce, foarte rapid, la atitudini rasiste.

Al treilea stadiu etnocentrist este considerat de Milton J. Bennett drept stadiul de minimizare a diferen-

țelor, de accentuare a caracteristicilor universale și de ignorare a aspectelor prin care culturile sau grupurile se deosebesc, în favoarea evidențierii terenurilor comune dintre grupuri și culturi.

Fig. 1. Stadiile învățării interculturale.

Cel de-al patrulea stadiu reflectă asumarea ideii că toate culturile pot fi înțelese doar una prin cealaltă. Etnorelativismul începe cu acceptarea diferențelor culturale, împreună cu convingerea că toate diferențele merită respect, inclusiv viziunile diferite asupra lumii, iar propriile valori încetează de a mai fi adevăruri absolute.

Al cincilea stadiu urmează logic după acceptarea diferențelor culturale. Adaptarea are loc prin producerea unor noi comportamente, unor stiluri de comunicare noi, potrivite ideii că și valorile celui alt merită respectul. În educația interculturală, dezvoltarea empatiei este un stadiu esențial, iar principiile dialogului intercultural se întrupează în practici concrete de comunicare între grupuri și indivizi percepuți ca diferiți.

Ultimul stadiu, al șaselea, este denumit integrare, ceea ce constă în încercarea individului de a integra diferitele perspective conștientizate, într-un singur cadru de referință, bazat pe experiențele individuale trăite. Se referă la trecerea universului diferențelor culturale prin sifa individualității și cristalizarea unor concepții de viață proprii. Pentru J. Bennett, există în acest stadiu riscul de „neapartenență la nicio cultură”.

Important este să menționăm faptul că individul care a atins acest ultim stadiu al educației interculturale ca proces devine un individ competent din punct de vedere cultural și intercultural.

Literatura de specialitate oferă un șir de definiții concurente ale **competenței interculturale**.

Astfel, V. L. Reitenauer și colaboratorii săi au definit competența interculturală ca fiind „abilitatea de a comunica eficient și adecvat într-o varietate de contexte culturale” [15, p. 68].

M. Byram a descris competența interculturală ca fiind disponibilitatea de a lua în considerare și de a respecta alte credințe și comportamente „și de a le analiza din punctul de vedere al celorlalți cu care se implică” [3, p. 34].

În mod similar, C. J. Kramsch consideră că competența interculturală implică „conștientizarea și respectul față de diferență, precum și capacitatea socio-afectivă de a se vedea pe sine prin ochii celorlalți” [10, p. 553].

O persoană care manifestă competența interculturală este cunoscută ca vorbitor intercultural, susține J. A. Belz [1].

Competența interculturală asigură monitorizarea rasismului și xenofobiei și, de asemenea, dezvoltă o atmosferă tolerantă, în opinia lui S. A. Salgur [16, p. 3].

S. Dogan-cay-Aktuna a evidențiat modul în care competența interculturală ar trebui să ajute la pregătirea profesorilor pentru a fi mai conștienți de mediul sociocultural al elevilor lor și, astfel, de a lua decizii mai informate [6].

J. Cushner și N. Mahon, în același context, consideră că înainte de a forma competența interculturală în sălile de clasă, ea trebuie formată însăși profesorilor, care trebuie să gestioneze o clasă cu elevi din medii culturale diferite [5].

Astfel, competența interculturală fiind dinamică și instabilă, spre deosebire de o trăsătură stabilă, se bazează nemijlocit pe procesul de învățare. În consecință, competența interculturală poate fie să crească, fie să scadă sau să rămână aceeași ca răspuns la eforturile direcționate și la experiența primită [17, p. 90].

Evaluarea și măsurarea acestui proces sunt cele mai dificile componente ale formării competenței interculturale a profesorilor. Deoarece toți elevii au valori și viziuni diferite asupra lumii, este imposibil să sperăm că elevii vor crește într-un ritm intercultural similar. În consecință, mulți cercetători caracterizează experiența dobândirii competenței interculturale ca un *proces*.

Procesele sociale din întreaga lume dau naștere la reflecții asupra oportunității pregătirii intenționate a profesorilor pentru activitatea profesională în mediul intercultural. Instituțiile de învățământ superior trebuie să ofere oportunități de formare a orientărilor valorice ale individului, respectând drepturile omului, democrația menținând, în același timp, promovarea păcii, cunoașterea diferitelor limbi și dezvoltarea competenței interculturale a fiecărui student, viitor profesor.

Astăzi, problema dezvoltării competenței interculturale ca strategie fundamentală în formarea profesorilor este pusă în discuție în literatura științifică. Viziunea asupra lumii a fiecărui viitor educator va promova o schimbare profundă într-o societate multiculturală, astfel încât educația ar trebui să încurajeze formarea competenței interculturale a elevilor.

Un profesor competent intercultural are calități fundamentale noi, și anume, o atitudine tolerantă față de diversitate care depășește percepția obișnuită a unui anumit grup etnic, prevenirea conflictelor religioase și diferite manifestări ale extremismului.

Profesorii eficienți trebuie să cultive competența interculturală elevilor, permițându-le să se angajeze în interacțiuni interculturale de zi cu zi fără stereotipuri sau prejudecăți. Cadrele didactice, fără îndoială, trebuie să realizeze educația interculturală a copiilor și a tinerilor bazată pe principiile libertății, egalității și justiției sociale.

Una dintre cele mai considerabile funcții ale instituției de învățământ este să învețe oamenii să trăiască împreună, să-i ajute să transforme interdependența existentă a grupurilor etnice în solidaritate.

Prin urmare, este nevoie de a educa viitorii profesori în contextul unui spațiu educațional intercultural și de a crea un cadru pentru ca elevii să își dezvolte competența interculturală.

Oamenii învață cel mai bine atunci când fac parte dintr-o comunitate de învățare, iar crearea de medii interculturale înseamnă să lucreze într-un mod participativ, experiențial și relevant pentru interesele oamenilor care se află în sală. Astfel, munca în spațiul intercultural implică deschidere către procesele educaționale, în care profesorii și elevii lucrează împreună pentru a învăța, în acest context fiind valorizate diferite moduri de învățare.

Educația interculturală traduce filozofia paradigmei interculturale la un nivel de intervenție pedagogică bine definit, iar formarea și dezvoltarea competenței interculturale la viitorii pedagogi facilitează implementarea educației interculturale la nivelul programului de pregătire psihopedagogică a studenților, accentul fiind pus în mod direct pe cunoștințele tratate din perspective culturale diferite, capacitățile, abilitățile (de analiză și sinteză, de extrapolare, de transfer, de rezolvare de probleme, raportate la obiective și sarcini de natură interculturală), atitudinile interculturale și comportamentele fundamentate axiologic, pe care le integrează în aria abordărilor și dimensiunilor clasice.

Formarea pentru interculturalitate a cadrelor didactice constituie un proces complex, multiform, care se realizează pe trei dimensiuni: *cognitivă, instrumental-metodologică și expresivă (relațional-comportamentală)*.

- **Dimensiunea cognitivă** este o direcție indispensabilă formării pentru interculturalitate, știut fiind că neînțelegerea și necunoașterea conduc la construcția prejudecăților și prefabricatelor de gândire. În plus, competența culturală nu poate fi dobândită într-un vacuum academic, ci se dezvoltă în combinație cu un set de cunoștințe culturale, experiențe interculturale directe, dar și reflecția asupra lor.

- **Dimensiunea instrumental-metodologică** presupune „echiparea” cadrelor didactice cu acele metode favorabile promovării echității, colaborării, valorizării individuale în spațiul școlar sau redimensionarea și deschiderea culturală a fondului metodologic deținut în mod tradițional de profesori.

- **Dimensiunea expresivă (relațional-comportamentală)** reprezintă o latură a formării, complexă prin

adâncime și implicații, fundamentală pentru crearea unui mediu adecvat de învățare și valorificare a diversității ca resursă didactică. În acest sens, pregătirea pentru interculturalitate va încerca cristalizarea unor mentalități democratice care să permită profesorilor să experimenteze forme eficiente de comunicare, de expresie, de asumare a responsabilităților și să le dezvolte spiritul critic [12, p. 117].

În **concluzie**, menționăm că natura în schimbare a apartenenței și a cetățeniei în societățile fluide din zilele noastre, cauzată de migrația crescută, fuga refugiaților și recenta pandemie, solicită o reconceptualizare a cetățeniei ca un set de practici critice și nu un set de identități pre-construite.

Educația interculturală este, în mod ideal, despre practicarea democrației, iar o astfel de participare democratică are rădăcini pe empatia dialogică și multiperspectivism, caracteristici esențiale ale *alfabetizării culturale*. Este un proces de învățare care se concentrează nu numai pe ceea ce învață elevii, ci și pe modul în care învață – despre ei înșiși și despre ceilalți, să învețe să facă lucruri și să interacționeze social – încurajând roluri active și participative, proces care nu se limitează la „o conversație participativă despre orice”, ci este „direcționat către o analiză inteligentă și reflexivă a problemelor, evenimentelor și problemelor care apar în cursul vieții noastre colective”.

Studiile științifice din învățământul superior stabilesc obiective clare pentru dezvoltarea competenței interculturale a studenților, dar modalitățile de implementare a acestora trebuie încă să avanseze.

Astăzi există o eterogenitate considerabilă în metodologia folosită de instituțiile de învățământ pentru a realiza acest deziderat, dar totuși rolul esențial revine profesorului care este un agent al schimbării și implementării inovației în sistem, accentele fiind puse în primul rând pe personalitatea acestuia și pe sistemul de competențe profesionale.

Referințe:

- BELZ J. A. *Social dimensions of telecollaborative language study*. In: *Language Learning and Technology*, 6(1), 2002, p. 60-81.
- BUTNARI N. *Noile educații*. Chișinău: CEP USM, 2017, 123 p. ISBN 978-9975-71-920-9.
- BYRAM M. *Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence*. Clevedon, UK: Multilingual Matters, 1997.
- CERGHIT I. *Metode de învățământ*. Iași: Polirom, 2006, 320 p. ISBN 973-46-0175-X.
- CUSHNER K., MAHON J. *Intercultural competence in teacher education – Developing the intercultural competence of educators and their students*. In: D. K. Deardorff (Ed.), *The Sage Handbook of Intercultural Competence*, 2009, p. 304-320.
- DOGANCAI-AKTUNA S. *Intercultural communication in English language teacher education*. *ELT*, 59(2), 2005, p. 99-107. <https://doi.org/10.1093/eltj/ccj023>
- IUCU R., MANOLESCU M. *Pedagogie pentru institutori, învățători, educatoare, profesori, studenți, elevi*. București: Editura Fundației Culturale „Dimitrie Bolintineanu”, 2001.
- IVASIUC A., KORECK M., KÖVARI R. *Educația interculturală: de la teorie la practică. Implementarea educației interculturale în școli multietnice din România. Raport de cercetare al Agenției de Dezvoltare Comunitară „Împreună”*, 2010, 120 p.
- JINGA I. *Educația și viața cotidiană*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 2005, 272 p. ISBN 973-301-915-1.
- KRAMSCH C. *Foreign languages between knowledge and power*. In: *Applied Linguistics*, 26(4), 2005, p. 545-567.
- MAINE F., VRIKKI M. *Dialogue for Intercultural Understanding: Placing Cultural Literacy at the Heart of Learning*. Springer, Cham, 2021, 163 p. E-ISBN 978-3-030-71778-0. https://doi.org/10.1007/978-3-030-71778-0_1
- NEDELICU A. *Fundamentele educației interculturale – diversitate, minorități, echitate*. Iași: Polirom, 2008, 145 p. ISBN 9789734611737.
- PĂUN E., POTOLEA D. *Pedagogie. Fundamente teoretice și demersuri aplicative*. Iași: Polirom, 2002, 248 p. ISBN 973-681-106-9.

14. RAPANTA C., VRIKKI M., EVAGOROU M. *Preparing culturally literate citizens through dialogue and argumentation: Rethinking citizenship education*. In: *The Curriculum Journal*, 32, 2020, p. 475–494. <https://doi.org/10.1002/curj.95> ISSN 0958-5176
15. REITENAUER V. L., CRESS C. M., BENNETT J. *Creating cultural connections: Navigating difference, investigating power, unpacking privilege*. In: C. M. Cress, P. J. Collier, & V. L. Reitenauer (Eds.), *Learning through serving: A student guidebook for service-learning across the disciplines*. Sterling, VA: Stylus, 2005.
16. SALGUR S. A. *The importance of the teacher in intercultural education*. In: *International Journal of Global Education*, 2(1), 2013, p. 1-5.
17. STROHMEIER D., GRADINGER P., WAGNER P. *Intercultural competence development among university students from a self-regulated learning perspective: Theoretical model and measurement*. In: *Zeitschrift für Psychologie*, 225(1), 2017, p. 85-94.

Date despre autor:

Olga DICUSARĂ, asistent universitar, Facultatea de Psihologie și Științe ale Educației, Sociologie și Asistență Socială, Universitatea de Stat din Moldova.

E-mail: olga.dicusara@usm.md

ORCID: 0000-0002-9387-465X

Prezentat la 20.10.2023